Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 6585.

LETO—YEAR XVII. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., četrtek, 24. julija (July 24), 1924. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 173.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KAPITALISTI SOLIDARNI PROTI DELAVCEM.

DRUGI INDUSTRIJALCI PRISKOČILI PEKOVSKIM MOJSTROM NA POMOČ.

Boj med pekovskimi delavci in mojstri je stopil v novo fazo.

Butte, Mont. — Boj med pekovskimi delavci in mojstri pokazuje jasno kot beli dan, da se morajo delavci pri svojih izkoriščevalcih učiti, ako hočejo zmagovati v boju za boljše življenjske razmere.

Boj med pekovskimi pomočniki in mojstri je še v polnem zamahu. Zakaj?

Butte je poznano mesto, v katerem so se bili vedno trdi boji z izkoriščevalci delavcev, kadar je šlo za delavske pravice. Gospodujoči razred v Buttu je poznan kot trdosrčen napram delavstvu, ki nima za delavstvo drugega kot trdo delo in trpljenje. In tak je gospodujoči razred še danes.

Po izjavi McGuerina, organizatorja pekovske organizacije, so pekovski mojstri podpisavali pogodbo in vsa znamenja so bila tukaj, da stavka kmalu konča, ko so se vmešali v boj drugi industrijalci, ki nastopajo pod imenom "Associated Industries". To je zavleklo mir in sporazum. Pekovski pomočniki zahtevajo povišanje mezde za dolar na dan in da delo prične šele ob štirih zjutraj.

Ker večina pekovskih mojstrov noče ničesar slišati o sporazumu, je organizacija pekovskih pomočnikov odprla dve pekariji, v katerih delajo delavci v treh partijah. Druge delavske organizacije podpirajo pekovske delavce in organizirani vozniki so odklonili dovažati moko takim mojstrom, ki trdovratno vztrajajo pri svojih zahtevah in hočejo odpraviti in uničiti organizacijo pekovskih delavcev. Organizirani restavracijski in hotelski delavci so izjavili, da ne marajo imeti opravka s produkti, ki jih izdelujejo neorganizirani delavci.

Prizadetih je sedemdeset pekovskih delavcev vsled stavke, katero podpira Delavska federacija države Montana.

Proti pekovskim delavcem se je združilo vse, kar izkorišča delavce. Kljub temu so razmere ugodne, da končno zmagajo le pekovski delavci.

Solidarni so izkoriščevalci delavstva, ampak tudi delavci so solidarni v tem boju, ker se zavedajo, da je od njihove solidarnosti odvisen izid stavke.

Polet okoli sveta.

MacLaren se počasi pomiče. — Američani še čakajo v Angliji.

London, 23. jul. — Ameriški avijatiki so po nekem poročilu prejeli navodila iz Washingtona, da naj skrčijo polet čez Atlantik. Težko se letalci zapuste Anglijo pred 1. avgustom.

Tokijo, 23. jul. — A. Stuart MacLaren in njegov spremljevalec sta danes zjutraj poletela v zalivu Murakami, otočje Kuriles.

POL MILIJONA ZA LA FOLLETTOVO KAMPANJO.

New York, N. Y. — Zastopniki 300 strokovnih unijašev in socijalistov, so na svojem zborovanju, ki se je vršilo v torek, odobrili La Follettovo in Wheelerjevo kandidaturo ter naznanili, da pričakujejo nabrati pol milijona dolarjev za La Follettovo kampanjo. Delegatov je bilo v celem 450.

NEVARNI GAZOLIN.

Chicago, Ill. — Ralph Sapojnik je obstal na cesti s svojim avtomobilom, da pronajde, kje curlji gazolin. Prižgal je užigalico in iskal luknjico, skozi katero uhaja gazolin. Nastala je razstrelba in Sapojnika so pasanti komaj rešili smrti. Odpeljali so ga z rešilnim vozom v bolnišnico. Avtomobil je zgorel in od njega je ostal le kup zvitega železa.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

La Follettove vrste se večajo na vzhodu in severozapadu.

Kapitalisti so vedno solidarni napram delavcem.

Šerif preprečil linčanje treh zamorcev v Illinoisu.

Zvezna trgovska komisija je odpravila "Pittsburgh plus".

Sodna obravnava proti Leopoldu in Loebu je zdaj v teku.

Inozemstvo.

Zavezniki na londonski konferenci se bo najbrž podali Morganu.

Tritisoč civilistov ubitih v civilni vojni v Braziliji.

Španski diktator je zopet prišel v škripce.

Suhači so zavladali v Norveški s pomočjo komunistov.

Stavka kitajskih nameščencev v Kantonu.

Pittsburški plus odpravljen.

Zvezna obrtna komisija je ukazala jeklarski korporaciji odpraviti pittsburški plus-sistem.

Washington, D. C. — Zvezna obrtna komisija je naročila jeklarski korporaciji Združenih držav odpraviti pittsburški plus-sistem, po katerem je omenjena korporacija določala ceno ameriškemu jeklu.

Komisija je prišla do zaključka, da je sistem nečedna in krivična kompeticija.

Korporacija računa produkte, izdelane in odposlane iz njenih tovaren izven Pittsburgha, po pittsburški ceni, h kateri še priračuna voznino iz omenjenega mesta.

Takšno postopanje pa je v protislovju z zvezno obrtno postavo in krši obenem še Clatyonov akt.

Komisija je nadalje ugotovila, da ovira in izpodriva pittsburški plus-sistem kompeticijo, zadržuje kupčijo v vseh jeklarskih središčih razen v Pittsburghu ter draži izdelovanje jekla.

Ne praskaj se tam, kjer te ne srbi!

Washington, D. C. (Federated Press.) — Predsednik republike Nikaragve, Martinez, ki ga je še pred nedavnim opozoril državni tajnik Hughes na to, da ga ne bodo priznale Združene države, če bi bil izvoljen za nadaljno službeno dobo, je zastavil državnemu departmentu vprašanje, če sme republika Nikaragva reševati svoje zadeve brez vmešavanja iz Washingtona, ali ne. Hughes se je skliceval na to, da ne more Martinez, ki je postal predsednik vsled smrti predsednika Diega Manuela Chamorra, kandidirati za predsednika, ker prepoveduje to ustava njegove republike.

General Emiliano Chamorro, ki je bil že poprej enkrat predsednik po milosti ameriških bankirjev in ameriške marine, je naznanil, da hoče kandidirati za predsednika. O njem pravijo, da je izbera ameriškega državnega departmenta. In kakor vse kaže, ga podpira tudi ameriški vnanji minister Hughes. Proti njemu se je organizirala Martinezova progresivna alijanca.

REKA OHIO JE PADLA ZA 10 ČEVLJEV.

Marsikatera ladja je obtičala blatu.

Cincinnati, Ohio. — Inženirji so pričeli odpirati jezove, da uravnajo tok v reki Ohio. Ko so odprli prvi jez nad mestom, je voda v prvih štiri in dvajset urah padla za deset čevljev. Ladije so obtičale v blatu ali na peščeninah. Le ladije, ki so se nahajale sredi struge, so lahko nadaljevale svojo pot. Zdaj odpro še druge jezove, da tako uravnajo tok v reki. Na mnogih krajih je zastala voda, napravljale so se mlake, ki so tvorila prikladna gnezda za komarje. Z uravnavo toka bodo te zalege uničene.

NEMŠKI VOLILCI ZA PROGRESIVNO STRANKO.

La Follette in Wheeler bosta dobila nemške glasove, ki so pomogli l. 1920. Hardingu do zmage.

AMERIŠKI NEMCI SO POLITIČNO DOBRO ORGANIZIRANI.

Chicago, Ill. — Nemški Američanje, ki so pomagali l. 1920. pokojnemu Hardingu do sijajne zmage, se kar v krdelih zbirajo pod praporom bojevitega senatorja La Folletta, da pomagajo zlomiti moč ameriške reakcije.

Voditelji med volilci nemškega pokoljenja so bili že več tednov pridno na delu ter priporočali svojim rojakom, naj kakor en mož podpirajo wisconsinskega senatorja.

V Illinoisu, Wisconsinu in drugih srednjezapadnih državah bo ta akcija ameriških Nemcev najhuje prizadela republikansko stranko. Ali to gibanje se je tako posplošilo, da zavzema sedaj razsežnost, ki obsega celo deželo. George Sylvester Viereck je v svojem listu 'American Monthly' kar naravnost odobril La Follettovo kandidaturo.

V uvodnem članku pozivlja ameriške Nemce, naj kakor en mož podpirajo La Folletta. Ravno tako je pozval svoje rojake l. 1920. ter jim priporočil Hardinga. "Pravi ameriški prijatelji, iskreni prijatelji Nemčije, in celo iskreni prijatelji Nemčije ne morejo glasovati niti za Dawesa, niti ne za Coolidga," pravi Viereck.

Najznačilnejši korak za to, da dobi La Follette nemške glasove, je bil storjen na skupščini nemško-ameriških voditeljev, ki so natihem zborovali v Chicagu dne 7. junija. Ravno tisti dan se je pričela republikanska narodna konvencija v Clevelandu.

Zborovanje se je vršilo pod pokroviteljstvom Steubenovega društva v Ameriki. Ta organizacija je ena najvplivnejših med ameriškimi Nemci. Ti so imeli svoje zastopnike iz štirinajstih držav. Med temi je bil tudi Thomas L. Hisgin iz Massachusettsa. Hisgin je bil svojčas predsedniški kandidat na volilni listi Hearstove neodvisne lige. Nadalje sta se vdeležila tiste skupščine tudi bivši poslanec Richard Barthold in načelnik političnega odseka Steubenovega društva David Maier.

Na čikaški skupščini so sprejeli platformo, ki se docela vjema z La Follettovimi načeli. Ogreva se za številne pristavke k zvezni ustavi. Med temi je tudi to, da mora odobriti vse bodoče pristavke k ustavi ljudsko glasovanje. Ameriški Nemci zahtevajo, da morajo vse dežele do zadnjega centa vrniti denar, ki so si ga izposodile v Združenih državah. Končno se zavzemajo tudi za predelanje versajlske mirovne pogodbe.

Nemška platforma je proti priselniškim postavam, ki dajejo prednost katerikoli tuji državi, med vojno zasežena tuja lastnina bodi povrnjena, sleparstvo in korupcija odpravljena, šolske knjige, v katerih je obdelana zgodovina, se morajo naslanjati na resnico, naravni zakladi naj bodo narodna last, in vlada naj sloni na temelju deželnih zakonov. Nikomur ne sme biti dovoljeno jemati postave v lastne roke. Vsi državljani naj bodo enakopravni. Nobene razlike ne sme biti radi verskih in plemenskih predsodkov.

Načela, na katerih je bila ustanovljena ta mogočna dežela — svoboda v besedi in veri — so vogelni kamni naše demokracije, in vsi moramo gledati, da si jih ohranimo in obdržimo kot neprecenljivo in dragoceno dedščino, je rečeno v platformi nemških Američanov.

To, da so nemški Američanje obrnili hrbet republikanski stranki, bo imelo dalekosežne posledice v bližajoči se predsedniški kampanji. Glasovi teh elementov so igrali veliko vlogo v politiki republikanske stranke v okraju Cook. Vse republikanske stranke v Chicagu so si že celo vrsto let prizadevale dobiti nemško-ameriške glasove vsaka zase. Za časa republikanske mestne administracije so vse politične smeri stremile za tem, da bi ustregle željam in težnjam nemškega elementa.

Južna Dakota za La Folletta.

Sioux Fall, S. D. — Kmečkodelavska stranka v Južni Dakoti bo v celoti podpirala La Follettovo kandidaturo. Tako je rečeno v naznanilu, izdanem v pondeljek.

Do zaključka, podpirati La Folletta kot predsedniškega kandidata, je prišlo, kakor je naznanil strankin kandidat za governerja A. L. Putnam iz Timber Laka, na seji državnega strankinega odbora zadnji petek ponoči v Mitchellu.

"Mi smo bili prva stranka v Združenih državah, ki je odobrila La Follettovo predsedniško kandidaturo," je rečeno v naznanilu. "Izbrali smo si ga za svojega kandidata na decembrski konvenciji v Pierru v smislu državne postave ter mu poslali šestdeset delegatov in delegatinj v St. Paul, da bi podpirali njegovo kandidaturo na kmečkodelavski konvenciji.

"Ker še ni bil La Follette imenovan za kandidata, je šentpavelska konvencija začasno imenovala McDonalda in Boucka za kandidata. Ko je bil La Follette imenovan na clevelandski konvenciji za predsedniškega kandidata, sta se McDonald in Bouck odpovedala kandidaturi, in tako smo mi sedaj tam, kjer smo bili lani meseca decembra — še vedno za La Folletta — in tako ostanemo do konca te igre.

"Naši predsedniški zborniki, izbrani meseca marca na primarnih volitvah, so zaobljubljeni La Follettu in bodo glasovali zanj, če bodo izvoljeni. Nemudoma nameravamo odpreti volilno kampanjo za senatorja La Folletta in volilno listo kmečkodelavske stranke v Južni Dakoti.

La Follettove vrste se večajo na vzhodu.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — La Follettove bojne vrste naglo naraščajo na vzhodu. Dve važni skupini sta se priklopile progresivnim silam v New Yorku dne 20. julija. Odsek iz sto urednikov, pisateljev in socijalnih delavcev se je organiziral za podpiranje senatorja La Folletta v volilni kampanji. Letna newyorška državna konvencija ameriške zveze za priznanje irske republike je napadla stari stranki, jima očitala, da sta v rokah mednarodnih bankirjev, ter odobrila kandidaturo wisconsinskega senatorja. Zveza predstavlja s svojimi 77,000 člani veliko število ameriško-irskih volilcev. V sprejeti rezoluciji je rečeno, da obljublja zveza v polni meri nedeljeno podporo La Follettu v njegovi borbi, ki stremi za tem, da reši narod iz rok pohlepnega Wall Streeta in izpod angleške kontrole. Med govorniki sta bila tudi unijski voditelj Peter J. Brady in kongresnik La Guardia.

Odsek iz sto članov z urednikom lista "The Nation" na čelu sestavljajo naslednje osebe: Urednik Hearstovega lista 'International' Norman Hapgood, pomožni urednik lista New York American Charles Fleischer, urednika lista 'The New Republic' Alvin Johnson in Robert M. Lovett, urednica lista 'Birth Contol Review' ga. Margaret Sanger, literarni urednik lista 'Century Magazine' Carl Van Doren, urednik lista 'The Crisis' W. L. B. duBois. Med publicisti in pisatelji so B. W. Huebsch, Thorstein Veblen, Amos Pinchot, Theodore Dreiser, Katherine Anthony, Frank Tannenbaum. Med socijalnimi delavci so John Haynes Holmes, John B. Andrew, Will Durant, John L. Elliott, Owen R. Lovejoy, Henry Neuman, Med delavci so Sidney Hillman, Leroy Peterson, George Soule, Norman Thomas, Henry R. Linville.

Ententa se vsekakor poda Morganu.

Kellogg vztrajno posreduje in Herriot, ki je baje bil že pripravljen oditi domov, se bo dal pogovoriti. Ameriški in angleški bankirji so dali pogoje za posojilo Nemčiji in zagrozili Franciji z novo finančno krizo, če ne odobri Dawesovega načrta v celoti.

London, 23. jul. — Kakor danes izgleda, se bodo vodilni zavezniki podali Morganu in drugim ameriškim bankirjem, ki zahtevajo brezpogojno sprejetje Dawesovega načrta, predno so privolji podpisati svoj del posojila za Nemčijo.

Snoči so poročali, da je ameriški zastopnik Kellogg rešil konferenco, ki je bila na robu razbitja še predno je zborovanje trajalo teden dni. Francoski premijer Herriot je baje bil že pripravljen oditi domov, ko so njegove zahteve o garancijah varnosti za Francijo obvisele na mrtvi točki. Nato je sledila dolga privatna konferenca s Kelloggom, potem pa z MacDonaldom. Na tem sestanku je Herriot menda spoznal, da druge poti iz kaosa ni kakor sprejeti pogoje ameriških in angleških bankirjev, ki mislijo podpisati 200 milijonov dolarjev nemškega posojila, če bo Dawesov načrt sprejet v celoti.

O Herriotu poročajo, da je rekel prijatelju: "Jaz sem kakor Kristus; ta konferenca je moja Kalvarija."

Kočljivo vprašanje, ki je pretilo razbiti konferenco, je še vedno: Kdo bo sodil o krivdi in kazni za Nemčijo, če zapade s plačili? — Herriot je v imenu Francije vztrajal, da Francija si mora obdržati "svobodo akcije", ki ji gre po versalski pogodbi. Tu prihaja pogodba v konflikt z Dawesovim načrtom. Kellogg, ki pridno posreduje, je sugestiral — kot poročajo — da reparacijska komisija naj obdrži pravico, razsojati, kdaj zapadejo plačila Nemčije, toda pravico kaznovanja (sankcije) sme izvajati le tedaj, če se prej posvetuje s petimi finančnimi zvedenci, ki so služili v Dawesovi komisiji. Zavezniki morajo podpisati protokol, v katerem se zavežejo, da ne bodo naložili Nemčiji nobene kazni, katera bi po mnenju omenjenih petih zvedencev ogrožala jamstvo nemškega posojila. To formulo so najbrž izdelali bankirji sami in Kellogg jo je uslužno predložil.

Ker se ravno zdaj nahaja v Londonu ameriški finančni tajnik Mellon poleg državnega tajnika Hughesa, ni izključeno, da tudi on in Hughes vplivata na Kellogga. Thomas W. Lamont, Morganov zastopnik — ki je dal ultimat zaveznikom, da mora biti Porurje izpraznjeno prej kot bankirji posodijo denar Nemčiji — je včeraj konferiral s Kellogom, O. D. Youngom in Mellonom.

Ameriški bankirji so dali Francozom vedeti, da vrednost francoskega franka spet strahovito pade, če se londonska konferenca razbije, Wall Street pa ne bo več pomagal kakor je v zadnjem marcu.

Pariz, 23. jul. — Francoski nacionalisti pod vodstvom Poincareja, ki imajo močno časopisje v Parizu, strahovito napadajo Herriota radi "koncesij in žrtev", ki jih dela v Londonu. Napovedujejo mu poraz v parlamentu.

SIN UBIL OČETA.

V sinovih možganih najbrž ni vse v redu.

Hudson, Mich. — Od zadnjega četrtka so pogrešali farmarja Otto C. Krugerja. Končno so po dolgem iskanju našli njegov grob pod svinjakom. Prijeli so sina Willarda, ki je star 21 let, kot morilca. Sin je izpovedal, da je udaril svojega očeta z železnim drogom po glavi, ker je preveč proklinjal na farmi.

Sina bodo oddali zdravnikom v preiskavo, da pronajdejo, ako nima enega kolesa preveč ali premalo v glavi.

Bojevanje v Braziliji se nadaljuje.

3000 civilistov ubitih v bitki za posest mesta Sao Paulo.

London, 23. jul. — Brezžična brzojavka s parnika "Andros" v brazilskih vodah sporoča, da vstaši bombardirajo brazilsko bojno ladjo "Minas Graes" v luki Santosa. 20,000 vladnih vojakov še vedno oblega Sao Paulo.

Montevideo, Urugay, 23. jul. — Po zadnjih poročilih iz Santosa so brazilski vstaši izvojevali veliko zmago. — Druga vest se glasi, da so italijanski naseljenci v Sao Paulu organizirali prostovoljsko legijo, ki je stopila v rebelno armado.

Washington, D. C., 23. jul. — Poročila, ki jih je danes prejel državni department, pripovedujejo o krvavem bojevanju za posest Sao Paula v Braziliji. Ljuti napadi in protinapadi so neprestano v teku. Tritisoč civilistov je že obležalo mrtvih. Najnujše bojevanje se je vršilo v noči 20. julija, toda izid bitke ni izpremenil položaja.

Rebelne čete so dobro opremljene z orožjem, municijo in živežem. Njihova moč se ceni na 10,000 mož.

Neka druga vest se glasi, da se vstaške čete pomikajo proti Rio de Janeiru, glavnemu mestu Brazilije.

Španski diktator je prišel v škripce.

Odslovitev generala Berenguerja radi porazov v Maroku je izzvala vihar.

Madrid, Španija, 23. jul. — General Primo de Rivera in njegov vojaški direktorij, ki nadomestuje redno vlado, sta prišla v veliko krizo. V armadi se je pojavilo sovražno gibanje proti diktatorju radi odslovitve generala Berenguerja iz aktivne službe. General Berenguer je bil obtožen, da je zakrivil velike poraze v Maroku v letu 1921, ko so Španci izgubili 10,000 mož in velik del teritorija. Vrhovno vojaški sodišče je po dolgih preiskavah in razpravah spoznalo gen. Berenguerja krivim in zaključilo, da mora biti odstavljen.

Berenguer, ki ima precej pristašev v armadi, je zdaj obdolžil diktatorja Primo de Rivero, da je vojno sodišče sodilo pod njegovim pritiskom. Berenguerjevi pristaši zahtevajo odškodnino. Da potolaži razburjene duhove, je diktator obljubil amnestijo odslovljenemu generalu.

NESREČA Z LETALOM.

Wheeling, W. Va. — Lajtnant Thomas Brooks, armadni letalec, se je zaletel s svojim letalom v drevo, ko se je spuščal na tla. Brooks je smrtno ponesrečil, njegov mehanik Thomas C. Sarber je pa zadobil težke poškodbe.

Ženin in nevesta že imata 37 otrok.

Dunaj, 23. jul. — Vdovec in vdova, ki že imata od prej 37 otrok, sta se včeraj poročila v Reuttu. Ženin, Daniel Falger, je star 62 let, nevesta, Hedwiga Poeschl, pa 68. Ona je pripeljala na svoj novi dom 21 otrok, on je pa prispeval 16 glav. Cela vas se je udeležila te nenavadne svatbe.

VREME.

Chicago in okolica: V petek oblačno in hladno; severozapadni vetrovi. Solnce izide ob 5:35, zaide ob 8:18.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (July 1-24) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NERED V GOSPODARSKEM REDU!

"Današnji gospodarski red je popoln, da popolnejši biti ne more". Tako govore zagovorniki in podporniki sedanjega gospodarskega reda, finančniki, industrijski magnati in razni privatni bizniški interesi s svojimi najemniki, ker ne mislijo tako daleč, da jim vsak človek zdrave pameti lahko pokaže, da je v toliko hvaljenem sedanjem gospodarskem redu zelo velik nered, ako le seže po faktih v industriji.

Na pr. oglejmo si premogovo industrijo in takoj imamo koš dokazov za nered v sedanjem gospodarskem redu.

Zagovorniki sedanjega gospodarskega sistema pravijo, da količina blaga prihajajočega na trg in količina blaga odhajajočega s trga odločuje ceno za blago.

Ako je to resnica, tedaj bi morali lastniki produkcijskih sredstev in naravnih zakladov skrbeti, da blago prihaja redno na trg, lastniki distribucijskih sredstev pa, da blago redno odhaja s trga. Ampak to se ne zgodi in se ne bo zgodilo, dokler postoji kapitalistični gospodarski red.

Po zimi vidimo, da rudarji delajo nekaj mesecev, posebno če je huda in trda zima. Takrat se seveda premog podraži. Gospodje, ki imajo odločilno besedo v premogovi industriji in pri distribuciji premoga, se izgovarjajo, da je povpraševanje po premogu na trgu večje, kot pa dohod premoga na trg, da utihnejo tiste, ki godrnjajo zaradi navijanja cen. Komaj zima malo popusti, pa lastniki premogovnikov skrčijo število rudarjev, ki kopljejo premog, ali pa omeje delo v rudnikih na eden, dva ali tri dni v tednu. Ako rudarji kritizirajo tako ravnanje premogovniških baronov, se izgovarjajo, da ne morejo postopati drugače, ker primanjkujejo naročila. In ko pride poletje, dobita skoraj dve tretjini rudarjev neprostovoljne počitnice.

Ako bi bil red v premogovi industriji, bi bilo delo v premogovnikih enakomerno razdeljeno v rudnikih. Res je, da se pozimi porabi več premoga kot poleti, ampak ta resnica ne zabranjuje razdeliti dela v premogovnikih enakomerno skozi vse leto. Premog ni produkt, ki se pokvari, ko je nakopan in se hrani na primernem in pravem prostoru. Ampak ker je nered v vsem sedanjem gospodarskem sistemu, je tudi v premogovi industriji.

Ljudje, ki so za odpravo sedanjega gospodarskega sistema in za red v gospodarskem sistemu, zahtevajo, da se premogova industrija nacijonalizira, kajti nacijonalizacija premogove industrije bi prvič napravila red v produkciji premoga, drugič bi znižala cene premogu in tako znižala trpljenje siromašnih ljudi pozimi, ki dostikrat podležejo vprav zaradi tega pljučnici, ker ne morejo zbog previsoke cene kupiti premoga.

Privatni bizniški interesi in vse kar je z njimi v zvezi, so seveda proti nacijonalizaciji premogovnikov. Kajti nacijonalizacija premogovnikov bi bilo znamenje, da se je pričel rušiti kapitalistični gospodarski sistem in če se prične gospodarski sistem rušiti, katerega zagovarjajo z vso ognjevitostjo, ki je v njih, ne ve nihče, kdaj in kje se ustavi. Drugič, privatni premogovniški interesi bi bili direktno prizadeti, ker bi ne mogli več izkoriščati premogove industrije v svojo korist.

Ampak ljudstvo si lahko pomaga, akotudi privatni bizniški interesi nasprotujejo nacijonalizaciji premogovnikov. Ljudstvo lahko izvoli v kongres večino, ki je za nacijonalizacijo premogovnikov in se ne bo ozirala na želje privatnih bizniških interesov, marveč bo služila ljudskim interesom.

V letošnjem letu so volitve. In dobro je, da se ljudstvo razgovarja o takih gospodarskih vprašanjih, ki so izredno važna za ljudstvo.

Na shodih naj ljudstvo direktno zahteva, kakšno stališče zavzema kandidat napram nacijonalizaciji železnic, premogovnikov, raznih drugih industrij, virov naravnega bogastva, poduka itd. Kandidate starih strank bodo taka vprašanja spravila v veliko zadrego, hodili bodo okoli njih kot maček okoli vrele kaše, njih odgovori bodo pa najboljši dokaz, da so nasprotni ljudskim interesom.

SLIKE IZ NASELBIN.

Herminie, 2, Pa. — Naznanjam, da je za večno zaspal član Jožef Božič dne 10. julija. Pogreb se je vršil 13. julija. Umrl je po kratki mučni bolezni.

Pokojnik je bil doma iz Litije, Gornja vas, Breg pri Šmartnem, po domače Medvedov Jože. Pripadal je k dvema podpornima društvoma, k št. 200 S. N. P. J. in 86 S. S. P. Z. Pogreb se je vršil v najlepšem redu.

Zahvalim se članom obeh društev za udeležbo pogreba. Tu pokojnik zapušča soprogo in tri nedorasle otroke, v starem kraju pa mater. Lepa hvala vsem, ki ste mu darovali krasne vence, družini pa izrekam sožalje. Nepozabljeni sobrat, počivaj v miru v tej obljubljeni deželi. — **Mike Pavšek**, tajnik št. 200 S. N. P. J. in 86 S. S. P. Z.

Chisholm, Minn. — V skupini več čikaških Sokolov in Sokolic in z Waukegančanom smo zapustili velikomestno življenje, trušč in prah ter se odpeljali v severno Minnesoto. Po zanimivem potovanju smo dospeli 12. julija v Chisholm, Minn. Iz Dulutha smo se odpeljali z veliko avto-karo "Miss Minnesoto", katera ima prostora za par ducatov ljudi.

Grmelo je in treskalo, nevihta je lomila šibka drevesa, da so plahe ptice preletavale v zatišje.

V Chisholm smo dospeli popoldne. Pri Tekavčevih so nas sprejeli prav po gosposko, in dasi je Chisholm suh ter še imenovan indijanski teritorij, so nam dobro postregli prvi kot slednji dan z dobrodejno vplivajočimi sredstvi.

Razvrstili smo se pri ondotnih dobrih rojakih na stanovanja, Sokolice so bile pri Pucljevih, Sokoli pa pri Grucljovih. Prvi večer nam je mali osemletni deček igral na harmoniko tako spretno, da smo se mu vsi čudili. Mali bosonožec si je dal čepico pod noge, ko nam je igral. Le eden mu je zažvižgal sokolsko koračnico, že jo je bosonogi fantiček ponavljal in igral 13. julija.

Na ondotnem parku so priredili par sokolskih telovadb, katere je videlo mnogo ljudstva.

Kasneje smo bili povabljeni v Eveleth, Minn., kjer smo se veselili v ondotnem avditorijumu. Družina Jančar in drugi so nas odpeljali v krasnih avtih na Ely k jezeru, kjer je krasno letovišče. Več rojakov iz Chisholma je prišlo z nami, da smo se imeli res imenitno na visokem severu, nekako v sredini tisočerih jezer.

V Elyju, Minn., smo ribarili kakor smo imeli vsakojake druge zabave v onem najvišjem mestu valovite Minnesote. Pred časi so po dotičnih krajih životarili v svojih šotorih Indijanci.

Hitro nam je potekal počitniški čas. Šolski odbor nas je zadržal še par dni na Chisholmu in nam razkazal fino telovadno napravo v ondotnih šolah, kajti šole so po okrajih, koder smo bili, miljonske stavbe, in smelo rečem, najbolje po dotičnih krajih.

Večerne zabave so se vrstile in tako je prijetno potekal čas, za kar gre pač zahvala uljudnim rojakom. Ne vem, kako naj bi se že zahvalil. Toliko rečem, da je bil nas vseh Sokolov, vračajočih se domov, klic uljudnim Minnesotčanom: Hvala vam! iskren. Pozabiti vas ne moremo, samo klicali še vozeč se na vlaku nazaj v Chicago na 18. julija. — **Čikaški izletnik.**

RAZNA NAZNANILA.

Rittman, Ohio. — Vabilo na piknik, katerega priredi društvo "Kanarček", št. 488 dne 27. julija v bližini Barbertona na Johnstonovem kornerju, zunaj na farmi, kateri prostor je že znan Barbertončanom. Zato vabim vsa društva v Barbertonu, Kenmoru in Akronu, da bi se udeležili v polnem številu, ker bo vsega potrebnega na razpolago. Ne pozabite na 27. julij v nedeljo. Na svidenje! — **John Pirman**, tajnik.

Johnstown, Pa. — Članom zadružne prodajalne na Moxhamu, Pa., naznanjam, da se vrši prihodnja delničarska seja dne 27. julija v Slovenskem delavskem domu na Moxhamu, Pa. Točni pričetek seje je ob dveh popoldne. Kot tajnik zadruge pozivljam vse člane, da se v kolikor mogoče velikem številu udeležite skupne seje, ker se delničarske seje te zadruge vršijo samo enkrat na tri mesece, veže vsakega dolžnost, da se udeleži. — **Frank Chuchek**, tajnik.

S polja vede.

"Teleavtoma".

Kaj je to? Nov izum Hrvata Tesle, desne roke slavnega Edisona in krotilca električnih valov, ki so mu postali poslušni in ki jih uporablja po svoji volji. Teleavtoma je nova iznajdba velikanskega pomena, ki utegne v doglednem času izpodriniti vsa letala in zrakoplove, torej dosedanja zračna vozila. Komaj so postala letala in zrakoplovi, čeprav šele v povojih, moderna prometna sredstva, že se jim pojavlja konkurent, ki ima, ako se obnese, sijajno bodočnost.

V bližini New Yorka ima Nikola Tesla, doma iz Like, velik laboratorij, kjer dela svoje poskuse in izpopolnjuje in praktično uporablja svoje številne izume. Njegov laboratorij je edin svoje vrste in ni čula, da so nanj Američani ponosni in sploh reklamirajo Teslo zase. V tem laboratoriju ima slavni izumitelj aparate in naprave, ki izvajajo naravnost čudeže. Je tam naprava, ki razsvetljuje zrak, tako da je ves prostor ali soba razsvetljena ponoči kakor podnevi, in to brez vsake luči, ker je zrak hkrati vir svetlobe. Z drugim aparatom ustavi na mah avtomobile po cesti, s tretjim jih pošene v tek, ne da bi se jih dotaknil. Majhen aeroplan vodi po zraku iz daljave, edino s pomočjo električnih valov . . . Ni čuda, da nazivajo Američani Teslo "čarodeja električnih valov."

Toda najnovejši izum slavnega Ličana prekaša vse dosedanje. Gre namreč za novo letalo brez kril, brez krmil in brez motorjev, ki ga dvigne in vodi po zraku brezžičnim potom. To novo letalo more nositi več oseb in doseči naravnost bajno hitrost. Tesla ga nazivlje "teleavtoma" in ga sploh smatrajo za prometno sredstvo bodočnosti.

Večina zadnjih izumov Nikole Tesle se opira na električna valove, na katere se naslanjajo tudi brezžični brzojavi in telefoni, prenos slik iz daljave itd. Teleavtoma je najnovejša in morda tudi najmanj pričakovana uporaba električnih valov.

Kaj so električni valovi? Nič drugega kot električna energija, ki se širi po vesoljstvu hitreje kot svetloba. Tesla, ki se že mnogo let bavi s tem pojavom, je iznašel v poslednjem času nov način, kako poslati v zrak skupino, takorekoč nekak sveženj električnih valov in jih kolikor mogoče ojačiti. Ta sveženj se ne razširi na svoji poti, ampak ostanejo posamezni električni valovi lepo skupaj kakor bilke v snopu in ga je mogoče poslati v poljubno daljavo, celo na milje.

Najlepše pa pride: razen "električnega svežnja" je iznašel Tesla tudi posebne vrste letalo, nekak torpedo, ki je popolnoma iz aluminija. Nima ne kril, ne plina, sploh nikakega motorja in tudi nima nikakega krmila, ampak, da povemo po domače, plava po zraku oprt na električne valove, ki ga drže kvišku, kakor voda ladjo ali tračnice vlak. To letalo je teleavtoma. Električni valovi dvignejo na poljubnem kraju in na poljubno razdaljo to vozilo v zrak, ga vodijo po njem z neverjetno hitrostjo in ga spuste na tla, kjer se voditelju zljubi. Teleavtoma se bo naravno, ker so se poskusi obnesli, razvijal in izpopolnjeval. Morda dobi sčasoma še prikladnejšo obliko, da bo čimbolj ustrezal svojemu namenu.

Tesla meni, da bodo vsa druga prometna sredstva v doglednem času spadala med staro šaro in da je le teleavtoma sposoben, da stopi na njihovo mesto, ker jih vse skupaj daleč prekaša. Slavni izumitelj si zamišlja promet bodočnosti tako, da se ustanove po vsem svetu posebne zračne proge, enako kakor sedaj z ladjami po morju ali po rekah. Na gotovih krajih bodo postavljene ogromne naprave, ki bodo pošiljale električne svežnje v zrak, na katerih bodo prevažali teleavtomi ljudi in tako s hitrostjo, ki si jo danes niti ne moremo misliti, iz kraja v kraj, na tisoče kilometrov daleč.

Kaj pa v vojni? Odgovor je na dlani: Teleavtoma bo, kakor misli Tesla, bodoči vojni instrument, ki bo odpravil vse dosedanje orožje, puške, topove, vojne ladje, bombe, letala in drugo smrtonosno ropotijo. V bodočih vojnah — kdo misli, da jih ne bo več? — se bodo dvignili vojni teleavtomi tiho v zrak, poleteli bodo nevidno in vsled brzine skoraj nevidno nad sovražnika in spustili nanj strupene pline ali kaj drugega podobnega, in na mah ne bo več celih armad ali tisočev nedolžnih prebivalcev. Zona mora obliti vsakega, kdor se zamisli v bodočo morijo med ljudmi.

Iz daljnega juga, dežele bombaža.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Izkoriščanje razreda industrijalnih sužnjev po krajih z bombažnimi predilnicami in plantažami na jugu je precej slikovito orisal Frank Tannenbaum v spisu "Črne slike z juga". Pisatelj opisuje, kako so kapitalisti s severa zapopadli, da je na jugu še polje za razvoj nižje vrste belih delavcev, ki so brez vsakega umskega obzorja, brez političnih interesov in upanja na izboljšanje. Uvedli so industrijalizem, kateri je spremenil bombažna polja v veliko tovarno brez sten.

Tannenbaum pokazuje, kako monotonost in duševna revščina življenja, ki sta posledica izkoriščanja mas prebivalstva, ustvarjata zgrešeno psihologijo, katere je zopet posledica krutost in podivjanje mas, duševna zaostalost, Kukluksklan in odurnost ječ na jugu.

Delavec pri bombažni industriji je popolnoma odvisen podanik bombažnega podjetnika. Tannenbaum prav dobro razlaga te nečloveške odnošaje. Mož se s svojo družino priseli v kraj, kjer je bombažna predilnica, ker je bil kmetovalec in pridelovalec bombaža, pri čemur pa je bankrotiral, ker se ni mogel izkopati iz dolgov, v katere so ga bili izvabili bankirji. Ne zna nobene obrti in denarja nima, bombažna predilnica pa nudi delo njemu in njegovim otrokom z večjim zaslužkom, kot se je kdaj nadejal. Po doslednem preučevanju v dveh okrajih Severne Karoline pravi Tannenbaum, da je dognal, da je povprečen zaslužek farmarjev, ki pridelujejo bombaž v centih na osebo, kot sledi: belopoltniki lastniki farm po 34c na dan, črnci po 32c, zamorski najemniki po 16c, beli najemniki 14c, pobiralci bombaža: zamorci po 10c in belci po 8 centov.

V povračilo za to, da naredi svoje otroke za mezdne sužnje in dela tudi sam, si družinski oče zagotovi preživljanje. On in otroci morajo delati v tovarni. In ko otrok postane tovarniški delavec, se spremeni za vedno v tovarniškega delavca. Pa tako ostanejo še otroci otrok tovarniški mezdni sužnji za vedno.

"Vaški predilniški delavec", pravi Tannenbaum, "nima svojega življenja. Vas sama, kjer živi, ni samostojna, ker je družbina last. Šola, učitelj, cerkev, grocerija, kinogledišče, drogerija, zdravnik, vse je v rokah bombažnega podjetnika. Še policijo plača podjetnik. Ljudje take vasi ne poznajo političnega življenja. Glasu pri volitvah nimajo, od sveta so ločeni, pri njih je uveljavljen sistem po kastah. Ničesar drugega nimajo predilniški delavci kakor življenje, da lahko rabijo svoje roke za bombažne podjetnike in da skrbijo za nov zarod, ki bo ravnotako sužnjski bombažnim mogotcem, kot so oni sami."

Poljedelstvo bombažnih plantaž je industrializirano, revni farmarji so vsi propadli, ali še propadajo, ker nikakor niso v stanu konkurirati s podjetniki, kateri imajo za obdelovanje dragocene stroje in tudi vso trgovino bombaža v svojih rokah. Tannenbaum izvaja: "Večina pridelovalcev bombaža so najemniki, ker so prodali svojo dedščino in kot taki navadni delavci. Zase ne delajo, svojih hiš ne lastujejo, nič ponosa ni v njih, ker so berači, veselja nimajo, ker ne vživajo sadu svojega dela, zaupanja v samega sebe ne poznajo, neodvisnosti tudi ne in ne pravega državljanstva. Oni so tlačani v najslabšem pomenu besede."

Na drugi strani podaja Tannenbaum sliko o življenju bombažnih mogotcev, trgovcev, bankirjev in veleposestnikov bombažnih nasadov, ki so kakor bogovi v takih krajih. Ta blagoslovljeni razred ljudi lastuje rodovitne bombažne plantaže, oljne tovarne, banke, skladišča itd.; diktira prebivalcem pri volitvah za šerife in lokalne sodnike. Zakonodajci in distriktni kongresniki so njih protežiranci.

Tannenbaum je dobro opisal razmere tam doli na solnčnem, lepem jugu. Po njegovem izvajanju se bombažna industrija koncentrira in prehaja čedalje v manjše število rok podjetnikov, od katerih so odvisni delavci. Odkar je napisal taka razkritja, se Wall Street v New Yorku prizadeva na vse kriplje in troši na deset miljonov za propagando, da mogel še bolj omejiti število lanikov bombažnih podjetij na gu in ostale dobiti v svoje mre da bi bili končno samo njegovi gentje.

Skozi ves spis, ki razgalja ničnost življenja na jugu od vsekozi slika uboštva, zatiran nizkega standarda življenja, notonosti, nesanitarnosti, demo lizacije in ponižanja južnega lopoltnega kakor zamorskega lj stva po bombažnih predilnicah kor po okrajih bombažnih na dov. Knjiga se imenuje "Dark Phases of the South", ki jo je sal Frank Tannenbaum in se bi pri tvrdki G. P. Putnam Sons, New York.

Vesti iz Jugoslavije.

Tudi naša komisija obstreljeva Železniki, 3. julija. — Dan popoldne je prispela v Sorico naša komisija, da preišče dogod na meji. Komisija obstoja iz kega poglavarja Žniderščica orožniškega majorja Barleta z mimi možmi žandarmerijske st nice in finančne kontrole. Ko naša komisija na stezi pred mej približno tisoč korakov severo padno od kote 1207 iskala nam njeno, na mejo dirigirano ital jansko policijo, je bila od ital jansko patrulje napadena in e streljevana. To se je zgodilo 15.50 popoldne. Le slučaju se zahvaliti, da ni bil komandir oro niške stanice iz Podporezna g. Ž pan zadet v glavo. Naša komisij se je radi tega takoj nato vrni v Sorico in bo iskala jutri vnov zvezo z italijansko komisijo.

Razne nesreče in nezgode. — vozečega avtomobila je padel d lavec Blaž Trontelj iz Fužin p Žireh. Pri padcu je dobil teš notranje poškodbe. — Slav Tomšič, hčerka delavca na Šut jevi žagi v Ravniku pri Planini, prevrnila nase lonec vrele vo in se močno oparila po životu Njena opeklina je zelo nevarn — Anton Pečar, mizar iz Črnu in posestnik Janez Črnivec sta sprla in nato stepla. Črnivec pograbil svojega nasprotnika ga tako močno treščil ob tla, mu je zlomil levo roko.

Slučaj dremavice v Zagrebu — V zagrebško zakladno bolnico so pripeljali služkinjo Alojzijo Kalinger, ki je pred tremi dnevi zaspala in je nikakor niso mogli zbuditi. Obolela je na dremavici ali spalni bolezni. Nedavno je bilo v Beogradu in Novem Sadu ve takih slučajev. Tam so nekateri bolniki spali po osem do deset dni.

V smrt zaradi nesrečne ljubezni. — V Zagrebu se je v torek dopoldne hčerka krojaškega mojstra Gabrijela Siegel vrgla z poslopja dvonadstropne hiše na cestni tlak. Polomila si je pri padcu roke in noge ter se tudi sicer težko poškodovala. Prepeljana je bila v zakladno bolnico. Motiv poskušenega samomora je baje nesrečna ljubezen. Gabrijela je bila zaročena z nekim bančnim uradnikom, ki pa je zaroko preklical, kar je na mladenko delovalo tako, da je živčno obolela ter izvršila usodni skok z drugega nadstropja na ulico.

Frakelj je čudno ime, posebno še, če ga nosi možakar, ki se vnema za redovniški poklic. To praktičira zadnje čase po deželi Ivan Frakelj, zvan tudi "pater Frakelj", doma iz Ovsiš pri Radovljici. Izdaja se namreč za usmiljenega brata-duhovnika, pridiga po hišah, pobira milodare in nosi s seboj velik molitvenik. Pri tem pa v trenutku nepazljivosti hišnih stanovalcev izmakne to ali ono vrednost. Varnostne oblasti so mu zaradi več tatvin že na sledu, ptiček pa se jim vendar zna spretno skrivati.

Vlom in težka telesna poškodba. — Pred nekaj dnevi je vlomilo šestdo osem moških v hram Jožefa Pintariča v Podgorju, v katerem pa niso našli ničesar. Slučaj je hotel, da je prišla mimo kočarica Ana Slak, ki so jo storilci napadli, jo z gnojnim krampom težko ranili, nato pa začeli streljati z vojaško puško v hišo. Takoj za tem so storilci pobegnili in pozneje v noči udrli še hram posestnika Andreja Premeliča v Bračni vasi. Poskušali so svojo srečo še pri treh hišah in odnesli razno blago in celo dva po osem tednov stara prašiča. Skupne škode so neznanci napravili za okrog 4000 Din.

Z ljubljanske univerze. — Za dekana filozofske fakultete v študijskem letu 1924 in 1925 je bil izvoljen g. prof. dr. Ljudmil Hauptmann. Kot prodekan bo fungiral dosedanji dekan g. prof. dr. Jovan Hadži.

Delavske novice.

(Federated Press.)

La Follettova kampanja med delavci.

Detroit. — Na letni seji odbornikov unije progovnih delavcev in nameščencev v železniških delavnicah (United Brotherhood of Maintenance of Way Employes and Railway Shop Laborers) je bilo soglasno zaključeno te dni, da organizacija podpira kandidaturo La Follettа. Odbor je naslovil na člane apel za finančne prispevke.

Baltimore. — Baltimorska delavska zveza je odobrila La Follettovo kandidaturo za predsednika Združenih držav. Zveza je izbrala zastopnike na konvencijo progresovcev v Marylandu, ki se vrši 3. avgusta.

Albany, N. Y. — La Follettova kampanja v državi New York se začne na državni konvenciji konference za progresivno politično akcijo, ki se začne 16. avgusta v Albany. Železničarske organizacije tvorijo najaktivnejšo skupino v K. P. P. A.

Učiteljska internacionala.

Dunaj. — Učitelji vseh dežel bodo kmalu imeli svojo internacionalo, ki se priključi Mednarodni zvezi strokovnih unij (Amsterdam). Ustanovljeno zborovanje se vrši 27. oktobra t. l. v Parizu. Okrog 7000 francoskih, [illegible]0 nemških in 5000 učiteljev iz avstrijske republike je pripravljenih stopiti v Internacionalo; pričakuje se pridružitev učiteljev Belgije, Anglije, Holandije in Čehoslovakije. Preliminarna konferenca, na kateri so bili zastopani učitelji iz vse omenjenih dežel, se je že vršila pred par dnevi na Dunaju. Poleg učiteljev se gibljejo za internacionalo tudi drugi javni uradniki evropskih dežel.

Delavska poletna šola.

West Summerland, B. C. — [illegible]letni poleten tečaj socialne znanosti, katerega vrši federativna delavska stranka v British Columbiji, se otvori 2. avgusta na Okanagan Laku. Rose Henderson, ravnateljica šole, se je ravnokar vrnila iz Evrope. V Rusiji je bila [illegible] mesece. Predmeti, ki se poučujejo v tej šoli, so: marksistični in krščanski socializem, komunizem, socialne reforme, socialna [illegible], umetnost, rokodelstvo, drama in literatura. Pouk se vrši večjidel na prostem. Dijaki spe v šotorih in obedujejo v komunalni jedilnici. Stroški se enakomerno razdeljeni na vse dijake.

Rudarska unija izgubila čarter.

Scranton, Pa. — Rinaldo Capellini, predsednik 1. distrikta rudarske organizacije, je odvzel čarter krajevni uniji v Edwardsville, Pa., radi nedovoljenih štrajkov, katerih so se vdeležili člani te unije v Woodward premogovniku.

Največja brezposelnost po vojni.

Du Quoin, Ill. — V južnem Illinoisu še ni bilo izza vojne take brezposelnosti kakor je danes. Število brezposelnih premogarjev neprestano raste. Oni, ki še delajo, so na delu manj ko dva dni v tednu.

Bojkot opeke iz kaznilnic.

Detroit. — Krajevne zidarske unije v Detroitu so prejele navodila državne konference zidarskih organizacij v Michiganu, da odslej se ne smejo dotakniti opeke, ki se izdeluje v michiganski državni kaznilnici v Jacksonu. Kaznjenci tamkaj izdelajo dnevno [illegible]000 komadov opeke. Zidarske organizacije so zaključile, da nimajo nič proti rabi kaznilniške opeke pri gradnji državnih stavb, pač pa odločno proti prodajanju te opeke privatnim pogodbenikom. Bojkot kaznilniške opeke za splošno rabo je stopil v veljavo 1. julija in zidarji izjavljajo, da se bodo strogo držali po navodilu.

Uspešna operacija na srcu.

Dunaj, 23. jul. — Težka operacija na srcu, katero sta izvršila ameriška kirurga dr. Walter B. Coffey in dr. Brown, oba iz San Francisca, na nekem tukajšnjem bolniku, se je docela posrečila in bolnik je ozdravel. Srčna bolezen, katero sta premagala z operacijo, se imenuje "angina pectoris" in povzroča bolniku silne bolečine v prsih, prihajajoče iz srca. Uspešna operacija, ki je pokazala, da se lahko operira tudi srce, najvažnejši organ telesa, je zbudila veliko zanimanje med zdravniki v Avstriji in N-

VLADNA KRIZA NA NORVEŠKEM.

Suhaški radikalci prišli na krmilo.

Kristijanija, 23. jul. — Ministrstvo Abrahama Bergeja je padlo radi poraza v zbornici, ko je propadla vladna predloga za odpravitev prohibicije. Dr. Johan Ludvig Movinckel, prejšnji trgovski minister, pride na čelo nove vlade. Movinckel je vodja suhačev v zbornici in z njim vred so glasovali komunisti proti vladi. Nova vlada obdrži prohibicijo, denar za kritje deficita bo pa iskala drugje. Bergejeva vlada je hotela pokriti deficit z odpravo prohibicije in naložitvijo davka na alkoholne pijače, ki bi se prodajale pod vladno kontrolo. Ta davek bi prinesel državi 30 milijonov kron letnih dohodkov.

Konvencija državne delavske federacije.

Faribault, Minn. — Minnesotska državna delavska federacija se je sestala v pondeljek na svojo letno konvencijo ter pričela poslovati ob desetih dopoldne.

Delegatje, ki so pridruženi 'delavski stranki', niso pripuščeni v noben odsek. Le J. O. Johnson iz Minneapolisa, ki je kongresni kandidat v petem kongresnem distriktu in član komunistične organizacije, je imenovan za člana odseku za stavbne stroške.

Delegatje so si močno prizadevali, da bi bila konvencija v soglasju in slogi. Zato je poverilni odsek potrdil vseh 240 delegatov brez izjeme. Delegatje, ki so malo jezni na Williama Mahoneyja iz St. Paula, niso pokazali svoje jeze, ker niso marali delati zgage v konvenčni zbornici. Mahoney je bil pripuščen na konvencijo kot delegat tiskarske unije.

Župan Thomas H. Quinn je v svojem pozdravnem nagovoru napadel reakcijonarne liste, ki kažejo svojo nestrpnost napram kmečkodelavskemu gibanju.

"Nobenega razloga ni za krivično napadanje kmečkodelavske stranke," je rekel župan. "Bodi, karkoli hočeš. Pravico imaš povedati, kar imaš na jeziku. Če ima človek kaj povedati, naj pove."

Frank M. Morgan je predsedoval konvenciji na otvoritvenem zborovanju.

Vdeležba je manjša, kakor pa je bila ona na konvenciji v Duluthu lansko leto. Kljubtemu pa obeta biti letošnja konvencija zelo uspešna.

Prečitano je imelo biti poročilo federacijskega predsednika Halla. Razni odseki so med dnevom odšli iz dvorane, da pripravijo resolucije.

Na konvenciji je bilo v pondeljek opaziti zelo močno razpoloženje za senatorja Roberta M. La Folletta iz Wisconsina. Čisto gotovo bo med potekom te konvencije predložena resolucija za odobritev La Follettove kandidature. Najvnetejši senatorjevi pristaši menijo, da bo sprejeta soglasno.

RADIČEVA ESKAPADA V MOSKVO.

Rim, Italija. (Zakasnelo.) — Moskovski poročevalec dnevnika "Piccolo" poroča o Radičevi eskapadi v Moskvo: Dne 17. junija je bil končan formalni dogovor med Radičem in komunistično internacijonalo, v katerem figurira Radič kot predstavnik komunistične stranke v Jugoslaviji, ki prejme instrukcije iz Moskve, da podpira pri prihodnjih volitvah Radičevo stranko na Hrvatskem. Radič je s tem dogovorom podpisal tudi sporazum s propagandistično sekcijo ministrstva zunanjih del Rusije, po katerem je Radič njegov predstavnik v Jugoslaviji. Po dokončanem delu je bil banket v Kremlju, na katerem so prisostvovali odborniki komunistične internacijonale in bolgarski komunisti s Kolarovom na čelu. Sovjetska vlada se je potrudila, da sprijazni Radiča z bolgarskimi komunisti.

(Odkar je Radič, vodja mane konservativne Radičeve stranke na Hrvatskem, odpotoval v Rusijo, je bilo o njemu priobčenih toliko vesti, ki nasprotujejo druga drugi, da je težko povedati, na kateri je sploh kaj resnice. Radič je konservativec, dober pripadnik rimske vere in zagovornik sedanjega kapitalističnega gospodarstva. Tak je bil poznan po vsem svetu pred odhodom v Rusijo. Zato naj se čitajo vse vesti o njem s previdnostjo, ki jih poročajo o njegovem obisku v Rusiji).

Advokata sta se stepla na sodišču.

Zmanjkalo je argumentov z jezikom, pa so sledili argumenti s pestjo.

Chicago, Ill. — Kadar človeku zmanjka pametnih argumentov, se zateče k sili. To se je pokazalo na sodišču, ko se je vršila sodnijska obravnava bogatega zakonskega para za zakonsko ločitev pred višjim sodnikom John J. Sullivanom.

Violet Fiel Saal toži svojega možička Henry G. Saala, ki je miljonar, za zakonsko ločitev. Do boja je prišlo nepričakovano. Advokata sta se že precej razgrela s svojimi argumenti, ko je advokat Fink, ki zastopa miljonarjevo boljšo polovico, pri izpraševanju Frank J. Conwayja, detektiva, katerega je zaposlil miljonar Saal, zastavil vprašanje:

"Ali ni res, da ste vi prišli včeraj na sodišče, medtem ko je Charles O. Chauncey (neki drugi detektiv) bil izprašan in je rekel W. C. Dannenbergu, vašemu delodajalcu, da je napravil pomoto!"

"Ugovarjam temu vprašanju," je rekel advokat Erbstein. Sodišče je priznalo ugovor.

"Well, ali ni advokat Erbstein rekel vam —!" je nadaljeval advokat Fink. Pri teh besedah je vstal advokat Erbstein in mu požugal s prstom:

"Ako mislite kaj izigrati name, je boljše za vas, da pazite."

Komaj so bile te besede Erbsteinu iz ust, je vstal Fink in s pestjo zamahnil po Erbsteinu. Naenkrat sta se držala advokata v objemu in se valjala po tleh. Prišli so sodnijski biriči in ju potegnili narazen.

Sodnik je pretrgal obravnavo, advokata sta pa odšla v sosedno sobo, da sta poravnala obleko in odstranila sledi boja.

Ko je pričela obravnava, sta bila advokata na mestu. Erbstein je imel zakrpano kožo zadaj na glavi, Fink je pa imel višnjevo oko in zlomljena očala. Zrla sta drug v drugega, ko sta zavzela svoji mesti.

Sodnik je pa rekel: "O dogodku se bo govorilo koncem obravnave." Obravnava se je nadaljevala, sodnijski birič je pa s cunjo zbrisal krvne madeže na tleh.

Nato je detektiv Conway opisal, kako sta se tepla Saal in Henry T. Roberts v hotelu Parkway. Roberts je namreč označen v tožbi kot dopisovalec Saalove žene. Conway je pripovedoval, kako je Saalova žena prosila Robertsa, naj jo brani pred njenim možem potem, ko je vrgla v svojega moža železno likalo.

Pri boju med advokatom sta bila navzoča Saal in njegova žena. Saal je bil tih in se ni brigal za boj, njegova žena je pa "moralno podpirala" svojega zagovornika. In v zadovoljnosti je rekla: "Udarec, ki ga je prejel mr. Erbstein od mr. Finka, ni nič v primeri z udarcem, ki ga prejme jutri od Saala."

Erbstein je slišal te besede in Saalova žena je bila pozvana pred sodnika. Tu je dejala, da je mislila na udarec, ki ga advokat prejme od njegovega pričanja.

Zmagovalec v boju je bil Erbstein, ampak zvečer je rekel v družbi svojih prijateljev, da obžaluje, da se je tako razburil, ko ga je udaril Fink, da se je spozabil, da je na sodišču.

177 UMOROV V CHICAGU LETOS.

Chicago, Ill. — Zadnjo nedeljo je bilo šest oseb umorjenih v dvanajstih urah, in triletno dekletce je ustrelilo svojega bratca do smrti zadnji pondeljek. Zato je čikaška komisija izdala pojasnilo, v katerem je rečeno, da bo čikaško mesto iznova v vrsti tistih krajev, kjer je izvršenih največ umorov, če pojde še tako naprej.

Komisija pravi, da je položaj skrajno pretresljiv, ter apelira na policijski department, državnega pravdnika, šerife in sodnika kriminalnega sodišča, naj se vse te oblasti lote dela nemudoma ter zaustavijo naraščajoči val umorov in pobojev.

Zadnji mesec je bil izvršen v čikaškem mestu vsak dan po en umor. Od 177 umorov, izvršenih v teku pol leta, katero razdobje se je končalo dne 30. junija, je še eninštirideset zadev nerazrešenih.

V mesecu januarju je bilo izvršenih 35, v februarju 26, v marcu 24, v aprilu 33, v maju 27 in v juniju pa 30 umorov.

STAVKA KITAJSKIH NAMEŠČENCEV V KANTONU.

Dr. Sunjatsen simpatizira s stavkarji.

Šangaj, Kitajska, 23. jul. — V Kantonu, glavnem mestu južne kitajske republike, so zastavkali privatni in javni kitajski nameščenci v inozemskem delu mesta. Stavka je znak protesta proti odredbi, ki določa, da morajo biti vsi Kitajci preiskani, kadar stopijo v inozemski del Kantona. Stavka je povzročila pomanjkanje pitne vode in živil med Evropejci in Američani. Položaj je zelo resen. Angleški, francoski in ameriški pomorščaki so se izkrcali na suho z namenom, da poskrbe za red in mir.

Dr. Sunjatsen, predsednik prve kitajske republike in sedanji predsednik južnokitajske republike, ki vedno priporoča domačim delavcem, naj se organizirajo in se bojujejo za enakopravnost, je sporočil stavkarjem, da jim želi zmago.

V Šangaju so zastavkali kitajski telefonski operatorji vsled mezdnega spora.

Linčanje treh zamorcev preprečeno.

ZVER V ČLOVEKU SE JE ZBUDILA IN ZAHREPENELA JE PO KRVI.

Zamorce so odvedli v državno ječo radi njih varnosti.

Mounds City, Ill. — V mestno bastiljo so privedli zamorce, ki so osumljeni, da so ubili 18-letno Daisy Wilsonovo, ko je prišla na pomoč svojemu očetu, katerega so hoteli zamorci oropati.

Govorica pripoveduje, da so zamorci prišli prejšnji dan v Mounds City. Poklicali so Wilsona z njegovega doma, da odpre svojo prodajalno z jestvinami, da v nji kupijo živež. Eden zamorcev je potegnil samokres in zamorci so hoteli oropati prodajalno. Na pomoč je prišla trgovčeva 18-letna hči Daisy. Počil je samokres in hči se je zgrudila smrtno zadeta na tla. Krogla jo je zadela v glavo. Zamorci so bežali.

Meščani so se hitro zbrali in dobili krvne pse in hajd na človeški lov.

Krvni psi so izsledili tri zamorce in kmalu se je razširil glas, da je stari Wilson v zamorcih spoznal svoje napadalce.

Zbrala se je takoj velika pocestna drhal, da napade mestno ječo in linča zamorce. Ob tem času so zborovali kluksovci. Šerif I. J. Hudson je takoj nekaj izmed njih zaprisegel kot deputije, da čuvajo jetnike. H. F. Moreland, kluksovski organizator, je na to nagovoril ljudi pred mestno hišo in apeliral nanje, da se naj vzdrže vsakega nasilja. To je pomagalo in množica se je razšla. Šerif je zaprisegel še šestnajst deputijev, da ima pomnoženo stražo za arestante, ker se je bal, da se množica vrne, ko jo nahujskajo človeške krvi žejni ljudje.

Šerif ni zaupal miru in je dal odvesti zamorce v Murphysboro v spremstvu močne straže, ki naj bi jih varovala pred linčarji. Deputiji so dospeli v Murphysboro s svojimi jetniki ob 10 zvečer, nakar so odpotovali z jetniki v Menard, da jih tam izroče v državno jetnišnico zaradi njih varnosti.

Šerif se ni motil. Komaj so deputiji odšli z jetniki, se je pred mestno ječo zbrala zopet velika množica z namenom, da linča zamorce. Šerif je posvaril množico, da bo branil jetnike do zadnjega, ker je to njegova dolžnost. Množica se je dala le počasi potolažiti.

Governer Small je na zahtevo šerifa odredil eno kompanijo državne milice v Mounds City. Milici zapoveduje kapitan William Greaney.

VIHARJI NA SREDNJEM ZAPADU.

Cedar Rapids, Ia. — Enega moškega je ubila strela, in trije dečki so bili še o pravem času rešeni, da niso utonili v velikem nalivu, ki je bil posledica silnega neurja v tem mestu. Utrgal se je oblak, in električni elementi so imeli svoj divji ples, da je bilo joj. Škoda je velika.

W. S. Smitha iz Tacome, Wash., je na poti v Chicago ubila strela, ko je treščilo v šolo, kjer je on zaeno z dobršnim številom drugih turistov vedril. Vozil se je na avtomobilu z dvema drugima tovarišema.

James Dolan, star 9 let, Pavel Dolan, star 11 let, in Edward Murphy, star 13 let, so se kopali v neki tukajšnji luži. Voda jih je zanesla v jarek. Pavel in Edward sta se oklenila obzidja ob ustju cestnega kanala. Potegnili so ju po vrvi na varno. Jamesa je voda odnesla sto čevljev daleč v podzemskem kanalu. Tam se je oprijel obzidja kanala ter splezal do omrežene odprtine, odkoder so ga potegnili potem na varno.

Vihar je divjal po vzhodni Iowi ter nekoliko ohladil hudo vročino. Ulice v mnogih mestih so bile poplavljene, drevesa polomljena, telefonska zveza pretrgana in polja hudo poškodovana.

Milwaukee, Wis. — Skoro celo mesto je bilo pod vodo, tako je lilo v pondeljek, ko se je ravno poslovilo vroče solnce. Napravljena škoda pa ni velika. Ali veliko ljudi je neurje zadelo, ko so bili v prosti naravi. Veliko obleke je pokvarjene, in ljudje so kar dirjali, da bi prej prišli pod streho.

DVOJČKA IMENOVANA 'COOLIDGE' IN 'HELL AND MARIA.'

Clarksburg, W. Va. — V Clarksburg, ki je rojstni kraj demokratskega predsedniškega kandidata Johna W. Davisa, je došla v torek vest, da je dal konstabel F. W. Ransome v okraju Kanawha svojima sinoma dvojčkoma ime 'Coolidge' in 'Hell and Maria.' Pred tednom dni je čital konstabel, ki je vnet republikanec, v nekem listu, da so dali nekemu tukaj rojenemu dečku ime po demokratskem predsedniškem kandidatu. "Jaz jima hočem dati boljše ime," je rekel konstabel, ko sta zagledala dvojčka luč tega sveta. Neki sosed je dejal, da je ime 'Hell and Maria'' dokaj kočljivo, ali Ransome je rekel, da je fantek močnega republikanskega sestava in da se bo lahko prerinil skozi življenje tudi s takim imenom.

ČEDEN POLICAJ.

Homewood, Ill. — Veleporota je obtožila tukajšnjega policaja na motorciklju Charles Hansena izsiljevanja denarja z grožnjami.

Po predloženi evidenci je Hansen zavozil s svojim motorcikljem v avtomobil John A. Schilla. Hansen je takoj od njega zahteval petdeset dolarjev odškodnine za svoj motorcikelj. Schillo mu ni hotel plačati, nakar je policaj ukazal, da zapelje svoj avtomobil v Seversonovo garažo. Tu mu je policaj rekel, ker mu ni dal petdeset dolarjev kot poroštvo, da ne more vzeti svojega avtomobila iz garaže. Schillo mu je nato dal petdeset dolarjev, policaj je pa njemu izročil povabilo na sodišče. Schillo je pronašel, da proti njemu ni bilo uložene tožbe in da se je zastonj trudil, da mu policaj vrne petdeset dolarjev. Nato je Schillo napravil ovadbo pri državnem pravdništvu.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, 2405 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill., John Terčelj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorsek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. John Grošelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Marn, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5617 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Shuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ORIGINALNA KAZEN ZA AVTOISTA.

Los Angeles, Cal. — W. C. Lowell, ki je bil obtožen prehitre vožnje z avtomobilom, je bil 23. t. m. obsojen pred tukajšnjim sodiščem, da mora šest mesecev čitati vsak dan vse liste, ki izhajajo v Los Angelesu in lastnoročno prepisati vse vesti o nesrečah z avtomobili.

TRIJE OTROCI ZGORELI V ŠOTORU.

Paw Paw, Mich. — Trije otroci — enoletna Laurena, triletni Donald in šestletna Genovefa Sheldon — so zgoreli v šotoru, ko se je prekucnila peč na gazolin. Genovefa je skušala rešiti svojo sestrico in bratca in je pri tem sama našla smrt. Družina je prišla sem iz South Benda na počitnice.

Modrokrvnika sta se stepla z orožjem.

Berlin, Nemčija. — Modrokrvnika nemški baron "von" Seidlitz in ruski baron "pl." Eisen sta se sprla v kavarni. Nato sta pozvala drug drugega na poboj s pištolami v Mecklenburgu. Seidlitz je dobil kroglo v koleno in čast je zdaj rešena. Ako bi živeli v pametni človeški družbi, bi taka norca oddali v blaznico.

Ali pošlje Britanija ladijo v brazilske vode?

London, Anglija. — V nižji zbornici so razni poslanci stavili vprašanja ministrskemu predsedniku MacDonaldu zaradi homatij v Braziliji. MacDonald je odgovoril, kadar nastanejo take razmere, da bo treba odposlati britsko ladijo v brazilske vode, se to zgodi, ako vlada uvidi, da je tak korak potreben.

Gotova odpomoč za slabo prebavo in želodčne nerede.

Dobi se novo zdravilo, ki hitro in gotovo deluje.

Zdravniki se čudijo kako hitro to novo zdravilo, zvano Nuga-Tone, odstrani slabo prebavo, zabasanost, omotico, glavobol, slab duh in želodčne nerede. Nuga-Tone povrne novo življenje in moč izdelanim živcem in mišicam. Dela rdečo kri, umirja živce in čudovito poveča moč vzdržnosti. Nuga-Tone daje oživljajoč spanec, dober apetit, dobro prebavo, redno stol in človeka poživlja v vseh ozirih. Če se dobro ne počutite, tedaj je vaša dolžnost, da poskusite Nuga-Tone. Je prijetno za uživati in takoj se boste počutili boljše. Če vam je še ni predpisal vaš zdravnik, pojdite takoj k lekarnarju in kupite steklenico Nuga-Tone. Izdelovatelji Nuga-Tone vedo tako dobro kaj je isto vstanu storiti za vas, v takih slučajih, da prisilijo vse lekarnarje, da se vam jamčijo in vam povrnejo denar, če niste zadovoljni. Oglejte si jamstvo na vsakem paketu. Priporočeno, jamčeno in naprodaj v vseh lekarnah.—(Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Ivan Vuk:

Zajec—šakal.

(Indijska basen — pravljica.)

(Konec.)

"In pa," ga je podrezal pod rebra, "Obleko našo nosiš. Vidi se, da nisi neumen in gotovo veljaš tudi med svojimi za učenjaka. Znal jih boš prepričati in jim dokazati, da si ravnal pravilno in po njih željah. Sicer pa, kdo trdi, da si primoran povedati vso resnico. Resnica je vedno neprijetna in nikdo je ne čuje rad. Zato povej drugače, tako da bodo poslušali in vsečeno ne bodo znali, kako je prav za prav. Z navdušenim govorom, pomni, on mora biti navdušen, jim poveš vse po svoje. V navdušenem govoru se namreč ne sliši resnica, nego to, kar govoriš. Potem pa . . . ne zameri . . . ali bi ti meso škodovalo? Pusti travo in skorjo in mladike! Meso jej, ker ga zaslužiš."

"Zajec sem," je odvrnil poslanec z jezikom. V mislih pa je bil pri mesu.

"Tembolje. Tvoji se te ne bodo bali in lahko bolj izbiraš, nego mi. Kaj mar za svoj trud ne zaslužiš plačila? Za tak trud, kakor ga opravljaš ti? Kdo iz njih si je upal med nas? Nikdo. Ti edini. To je, dovolj, da te občudujem, to je junaško delo. In vi zajci vedno in povsod trdite, da mora biti plačano vsako delo. Hic Rodhus, hic salta, poslanec."

Vodja zajcev je omahoval. Ni dvoma, šakal govori resnico. Premišljeval in vedno bolj je bil uverjen, da drugače ne more biti.

"Trebalo bo previdno," je rekel, kot v odgovor svojim mislim.

Šakal pa je vedel, da je pridobljen.

"Soglašam," je rekel. "Da dobiš popoln ugled in zaupanje, se mi nekaj časa kar najbolj vzdržimo izkoriščanja."

"Vsekakor uspeh," je pomislil vodja in poslanec zajcev. "Počasi se gre do cilja, počasi pa sigurno."

Zato je rekel s poklonom:

"Soglašam."

Šakali so se posvetovali in potrdili dogovor starega šakala. In zajec-poslanec je odšel z lahkim srcem in najboljšimi nadami.

— — — — — — — — — — — —

Zopet so poslušali zajci grmeče in navdušujoče besede svojega voditelja, ki je stal pred njimi v šakalski obleki in se trudil, ne migati z ušesi, ki so mu postajala nadležna.

"Uspeh je popoln," je govoril v zmagovalni pozi. "Ne bodo vas več izkoriščali. Zbali so se, ko sem jim zagrozil z uporom in vojsko. Kot skušeni zajci pa veste sami, da drevo ne zraste v enem dnevu, zato pa boste tudi razumeli, če se takoj ne pokaže sad mojih zmag. Gotovo še bo tuintam kak neposlušen šakal pojedel zajca. Naj vas to ne vznemirja. Zanesite se name in mi javite vsak tak slučaj. Zakaj, rečem vam, kruto bo kaznovan kršitelj dogovora."

S sladko nado je poslušal zbor zajcev besede svojega voditelja in mu ploskal.

• • •

Od tistega časa se je voditelj in poslanec zajcev brezskrbno sukal med šakali. Užival je med njimi vso čast, ki mu gre kot zastopniku zajcev.

Zahajal je med zajce, dasi nerad, kjer je grmel zoper sovražnike in sprejemal pritožbe. Obljubljal je strašno kazen zločincem, ki so se drznili kršiti besedo in so obedovali zajce. Zakaj, po nekoliko dnevih miru, ki so ga držali šakali in ki je utrdil ugled in moč zajcu-šakalu, so še z večjim apetitom obedovali in večerjali zajčje meso.

Obupali bi zajci, da bi se ne tolažili s svojim voditeljem in poslancem, ki se zavzame za preganjane in kaznuje zločince. Zakon-pogodba, ki je bila sklenjena med šakali in zajcem-šakalom, je bila pravomočna in njih poslanec je vedno poročal o kazni tega ali onega kršitelja tega zakona.

Dasi se je zajec-šakal debelil, mu tega niso prav nič zamerili zajci. Mnogi niso tega niti opazili. Saj se ne debeli od njih mesa, kakor šakali, nego od korenin in mladih vršičev dreves, ki mu jih prinašajo zajci za trud in okrepčilo po mučnem govorenju in poročanju.

Našli so se sicer rovarji, ki so trdili, da se udeležuje njih poslanec pojedin pri šakalih, kjer z veliko slastjo požira meso zajčje, a kdo bi jim veroval. Našli so se puntarji, ki so pozivljali zajce, naj poženejo iz svoje srede zajca-šakala kot izdajalca in naj sami primejo za svoje odrešenje, ali kdo se bo spuščal v take nevarnosti. Pa tudi zajec-poslanec jih je pobil v ognjevitem govoru in jih imenoval kot klevetnike in zavistnike, kot utopiste in neodgovorne elemente ter si jih zaznamoval, da jih pokliče na odgovor — pred šakale.

• • •

Tako je pripovedoval modri Ca-Usta učencu svojemu Jangi-Habaru, ki je tožil, da ni človeka, ki bi učil ljudi pravice, ter se zamaknil v žuborenje potoka, bežečega mimo njih šotora.

JOSIP STRITAR:

SODNIKOVI.

(Dalje.)

"Ljubeznivi sin, presrčno dete! Kod se sirotišče ubijaš po svetu; ali ti nič ne toži po domu, po materi in očetu? O pridi, pridi, odpusti svojemu očetu, ki se je prenaglil, ki hrepeni po tebi, paglavec! — Ali bi bilo tako prav, kaj?"

"Ne norčuj se tako, Andrej, saj je vendar tvoj sin!"

"Ti si mu vedno dajala potuho, zato je zdaj tak. To ti pa pravim, zapomni si dobro in tudi njemu sporoči: ako čaka, da bi ga jaz prosil in klical domov, čakal bo do sodnega dne: prej bo pobral vse ježice in oparnice, ves želod in žir po Kranjskem, Koroškem in Hrvaškem! Tako, zdaj veš, po čem so kosmači!"

Rekši krepko pritisne kljuko ter odide.

Te besede niso bile kdo ve kako prijazne; vendar žena je bila zadovoljna. Kake pol ure potem je že tekel Andrejček s pismom na pošto. Materino pismo ni prav tako govorilo, kakor se je norčeval malo prej oče, vendar blizu tako, samo da je bilo mnogo daljše, matere so bolj zgovorne.

X.

Tržani in okoličani so bili vsi kakor vrtoglavi. Mirno in zložno se zigravajo ribice v bistrem potoku, vsaka zase, kakor da bi ne bilo druge poleg nje; vrzi jim drobtino v vodo: kaka izpremenba! Kako gibanje, pehanje, prekopicevanje! Kako hlastno hitanje, katera bo prej, katera več, najbolj vse, ali pa vsaj nekaj; zdaj je prilika okoristiti se, kdo ve, kedaj pride zopet taka, morebiti nikoli!

Kmet ni prijatelj novotarijam; pisano gleda od strani vse, kar mu je novo, nenavadno, kar ni po njegovi pameti; glavo maje posmehuje se novemu podjetju, ne obeta mu dobrega uspeha; ali ko izprevidi: tu bode kaj dobička, ne pomišlja se dolgo; zlasti ko je eden začel, potem vse dere za njim. Ko pada denar, kakor mana izpod neba, treba ga je pobirati, naj ga trosi sam antikrist! Vsak skrbi zase, nikomur ni na misel, kak uspeh, kak konec bode imelo to početje; to naj premišlja on, ki je stvar začel.

Tako so mislili, tako so ravnali Andrej Sodnik in njegovi sosedje. V trgu ni bilo skoraj hiše, da bi se ne bila tako ali tako udeleževala novega podjetja. Tu je bilo dela, dobro plačanega dela vsakemu, kdor je imel voz s konji ali vola ali pa tudi prosto samokolnico; še tega ni bilo treba, dobro je bilo vsako orodje: rovnica, motika, sekira, lopata. Delo je bilo mnogovrstno, težko in lahko, za moške, ženske in celo za otročje roke. Tu je bilo kamen lomiti in drobiti, pesek voziti, zemljo kopati, pri zidanju podajati. Razen zidarjev so bili vsi delavci iz okraja; za zidarje so bili seveda Italijani; saj pri nas, in to je sramota, skoraj nihče ne zida svinjaka, da bi ne poklical laških zidarjev.

Kjer je bilo nekaj dni popred še brinje in nizko grmovje, tam je bilo zdaj prostorno zidališče. Po njem je vse mrgolelo, kakor po razbrskanem mravljišču. Tako so menda Izraelci zidali svoje mesto, vrnivši se iz babilonskega preseljevanja. Od daleč se že čuje vpitje, šum in ropot; kola krulijo, samokolnice evilijo, živina se poganja, ljudem se ukazuje, morebiti vse nekoliko glasneje, nego bi bilo potreba. Ne zida se samo, tudi vrti se napravljajo, vsaki hiši svoj vrt. Zidovje rase iz tal, da se že poznajo posamezna poslopja. Tudi ruda se že privaža, da bode takoj dela, ko bode plavž gotov. Deklice jo razbijajo in klepljejo s kladivi, ki so na dolgih palicah nasajena. Deklice, mlade, nedorasle deklice, katere naj bi še v šolo hodile. Glej jih! V vrsti na nizkih stoličkih čepeč pridno in urno udrihajo po debelih gručah, da odskakuje drobiž na vse strani. Glasne so in dobre volje; zdaj prepevajo, zdaj se šalijo in smejejo, da je veselje. In vendar ni veselje. Človek, ki jih opazuje, ne more jih biti vesel. Poglej jih, zlasti starejše; mladi, otročji obrazi in vendar ne otročji! Lica jim niso okrogla, rdeča, kakršna se vidijo po navadi na kmetih; nekako vela so, upala, rekel bi skoraj: trudna; zdravje je izginilo z njih telesno, morebiti tudi dušno. In te oči, ti pogledi! preradovedni se mi zde, prerazumni v tej mladosti. Ne skrivajo se, radi se obračajo v tujca, ki ogleduje malo družbo; po moških se že obračajo. In čuj, kako govore med seboj, kako se odrezavajo moškim, ki jim nagajajo! Sam glas že ima v sebi nekaj neotročjega, nedekliškega. Blaga sramežljivost je izginila s teh lic, iz teh oči, iz tega govora, morebiti celo nedolžnost! Ne, ne bodimo preostri, morebiti krivični; naša sodba ne bodi prenagla; upajmo, da se še nobeni izmed njenih mater ni treba sramovati svoje hčere. Ali bistro, vajeno oko se ne da slepiti: prva slana je pala na te mlade cvetice. Pojdimo s tiho željo; angel varuh naj razprostira nad njimi svoja krila!

In vendar se človek, ki ima kaj srca, ne more tako lahko izmebiti žalostnih misli. Kako strašno hitro se stvari preobračajo na slabo! Spomladi so še bile vse te deklice kakor metulj, katerému ni še ne dež ne veter oskrunil pisanih kril, ne človeška roka. Pet, šest mesecev samo in že taka izpremenba! Žalost obhaja človeka o takem premišljevanju. In vprašamo: ali je vse, kar tu govorimo, prenapeto, črnogledo? Kdor je imel priliko opazovati enake prikazni, kdor je hodil po mestih in krajih, kjer so tovarne, kjer "cvete" ona "velika obrtnija", s katero se bogate dežele tako ponašajo: vprašamo ga, ali ni opazoval že sam enakih prikazni med mladim ženskim svetom; ali ga niso obhajale enake misli?

Zato se mi ne čudimo, kakor se je čudila gospoda v trgu, da se gospod župnik, izobražen, blagosrčen mož, pravi duhovni pastir svojim vernim ovčicam, ni mogel nikakor prav sprijazniti z novim podjetjem. Ne da bi ne bil imel srca in razuma za njih telesno blagostanje, ali nevarnost je na drugo stran velika! On je poznal nevarnost, ali kaj je mogel? Posamezen človek ni da bi jezove postavil splošni povodnji. Tu ne pomaga braniti, tu je zastonj vse poučevanje in svarjenje!

Še neka čudna bolezen se je bila v tem času prijela ljudi v tem okraju, prava kužna bolezen. Kaj je velika fabrika brez premoga? Graščinski gozdi, kakor smo že rekli, niso bili kdove kaj prida; zanemarjeni so bili, brez umnega gospodarstva, brez pravega varstva; drva je v njih sekal skoraj, kdor je hotel; in ko bi bili še tako veliki, vsake stvari je kedaj konec, gozdi počasi rasto. Premoga bi bilo treba za kurjavo; tako so govorili tuji gospodje. Ta glas se je bil hitro raznesel po vsi okolici; kdor je utegnil, začel je iskati tega čudnega kamena po gozdih, dasi ga morebiti še nihče ni videl svoje žive dni; samo to so vedeli, da je črn in da gori.

Pravi apostol te nove vere je bil Nosan; njemu se je valilo to črno kamenje noč in dan po glavi, tako da mu je bilo slednjič vse črno pred očmi. Ko bi ga našel, če tudi na tujem zemljišču, to je vedel, da se sme kopati tudi na tujem — to bi bila sreča, to bi bilo bogastvo! Potem bi bil Nosan mož, da bi se mu vse odkrivalo. Dolge številke so mu rojile po glavi, skoraj brez konca. Pokazal bi tem ponosnim gospodom, kako se govori z Nosanom, ki ga zdaj tako prezirajo; tako v nič devajo. Kolikor je utegnil, hodil je sam z onimi dolgimi nogami in iskal po gozdih; razkopaval in razgrebal je kamenje kakor kokoš, ki išče glist.

(Dalje prihodnjič.)

Predsedniške volitve.

Sedaj ko so vse politične stranke na takozvanih narodnih konvencijah imenovale svoje kandidate za predsednika in podpredsednika Združenih držav, se je zaključila najvažnejša predhodna stopnja volilnega postopanja: imenovanje (nomination) kandidatov. Pred konvencijami smo imeli takozvane primarne volitve za izvolitev konvenčnih delegatov oziroma v onih državah, kjer ni primarnih volitev, njihovo imenovanje s strani strankinih državnih konvencij. Narodne konvencije poedinih strank so končale svoje delo in postavile svoja kandidata za predsedniško in podpredsedniško mesto. Sedaj se začne volilna borba med poedinimi kandidati. Vsenarodni odbor (national committee) poedine stranke vodi kampanjo za svoja kandidata in v soglasju s predsedniškim kandidatom imenuje svojega načelnika in blagajnika v svrho nabiranja potrebnih skladov za volilno kampanjo. Ameriški državljani pa bodo na "volilni dan", 4. novembra, glasovali izmed postavljenih kandidatov.

Predsedniške volitve, ki se vršijo vsaka štiri leta, so največjega pomena in temu primerno vzbujajo največ zanimanja in politične strasti. Kajti predsednik Združenih držav ni le dekorativen državni poglavar kot v drugih republikah, kjer je dejansko politično vodstvo v rokah ministrskega predsednika, marveč on je oboje v enem.

Vpravičeno se je že reklo, da nikak državni poglavar v sedanjem času — naj bo kralj ali predsednik republike — ne izvršuje po ustavi niti od daleč toliko oblasti kot predsednik Združenih držav. In ker gre za poglavarja najmogočnejše in najbogatejše republike na svetu, vzbujajo predsedniške volitve zanimanje ne le ameriških volilcev, ampak vsega sveta.

Podpredsednik Združenih držav se izvoli istočasno s predsednikom in zato deli usodo svojega glavnega druga. Ker je njegova volitev privesek predsednikove volitve, zato ne vzbuja sama na sebi nikakega posebnega zanimanja. Pa tudi razun tega, da je podpredsednik Združenih držav ob enem predsednik senata, ni njegovo mesto nikake politične važnosti v vladni upravi. Le ako predsednik umre, se odpove ali je odstavljen, je jako važno, kdo je podpredsednik, kajti v takem slučaju on avtomatično postane predsednik Združenih držav.

Volilci ne glasujejo direktno za predsednika in podpredsednika. Ustava predpisuje, da ima ljudstvo na dan volitve izbrati takozvane volilne može (electors). Vsaka zvezna država ima toliko volilnih mož, kolikor ima poslancev in senatorjev v kongresu. Na primer, država New York ima v "House" 43 poslancev (representatives) in — kot vsaka druga država — dva senatorja v senatu; število volilnih mož za državo New York znaša torej 45. Država Nevada pa ima samo 3 volilne može. Vsaka stranka postavi popolno listo svojih volilnih mož za vsako državo. Njihova imena so navedena v glasovnici (ballot) pod znakom stranke. Volilec torej, ki hoče, da bo izvoljen kandidat te ali one stranke, pravzaprav ne glasuje direktno za njega, dasi sta imeni kandidatov za predsedništvo in podpredsedništvo natiskani na glasovnici pod znakom stranke. On glasuje dejanski za volilne može, navedene v glasovnici kot zaupnike te ali one stranke. Volilec lahko oddaje svoj glas za vsakega volilnega moža posebej in si lahko izbere nekoliko zaupnikov iz prve stranke, nekoliko iz druge itd. V resnici pa se to skoraj nikdar ne dogaja, kajti uloga volilnih mož je postala le figurativna in njihova oseba ne pride v poštev. Volilec navadno oddaje svoj glas za celo listo volilnih mož te ali one stranke, imajoč pri tem v mislih, da glasuje za predsedniškega in podpredsedniškega kandidata te stranke.

Izvoljeni so oni volilni možje, ki so dobili največ glasov v dotični državi. Ker vsak volilec glasuje navadno za celo listo volilnih mož, zmaga torej v dotični državi ona stranka, ki je dobila relativno večino vseh oddanih glasov. Ako torej v državi, ki ima 20 volilnih mož, 40% vseh volilcev glasuje za listo stranke A, 35% za stranko B in 25% za stranko C, bo stranka A dobila vseh 20 elektoralnih glasov za izvolitev predsednika in podpredsednika.

Kaj se zgodi potem, ko je ljudstvo v novembru izbralo volilne može za predsedniško volitev? Drugi pondeljek prihodnjega januarja se volilni možje vsake posamezne države zberejo v kapitolu dotične države, da oddajo svoj glas za kandidata svoje stranke. Prepisi njihovih glasovnic se pošljejo predsedniku senata, ki jih odpre v skupni seji obeh zbornic kongresa in tu sešteje. Proglašena sta za izvoljena ona dva kandidata za predsednika in podpredsednika ki sta dobila absolutno večino (enega čez polovico) vseh elektoralnih glasov, t. j. za katerega je glasovala večina volilnih mož. Novoizvoljeni predsednik oziroma podpredsednik Združenih držav nastopi svojo službo prihodnjega 4. marca. Med volilnim dnevom in ustoličenjem novega predsednika mine torej nekoliko mesecev.

Izvolitev volilnih mož, njihov sestanek meseca januarja in glasovanje, seštevanje glasov v kongresu in uradna proglasitev izvolitve so pa v praksi le formalnega pomena. Čim se proglasi izid novemberskih volitev, že vsakdo ve, kak kandidat je dobil vse glasove volilnih mož (electoral votes) v tej ali oni državi. Dozna se torej takoj, da je kandidat A zmagal v tolikih državah, kandidat B v tolikih itd. Znano je vnaprej, koliko elektoralnih glasov ima vsaka država. Prav enostaven račun pove takoj, kak kandidat je bil izvoljen. Vse, kar pride potem, je gola formaliteta.

Kaj pa se zgodi, ako nihče izmed kandidatov ne dobi absolutne večine elektoralnih glasov? To vprašanje postane zlasti aktualno tedaj, ko imamo troje močnih kandidatov v volilni borbi. V slučaju, da nihče nima večine, mora poslanska zbornica (House of Representatives) izvoliti predsednika Združenih držav izmed onih treh kandidatov, ki so dobili največ glasov. To se pravi, da poslanska zbornica, izvoljena pred več ko dvema letoma, izbere v takem slučaju predsednika za prihodnja štiri leta. Poslanska zbornica mora izvršiti to volitev, čim je uradno obveščena o izidu glasovanja volilnih mož, na vsak način pa pred dnem 4. marca. Pri tej volitvi glasuje se tako, da ima vsaka zvezna država, po en glas. Komu naj odda ta svoj glas, je stvar poslancev, zastopajočih dotično državo. Večina glasov odločuje.

Paralelno k temu, ako nihče izmed kandidatov za podpredsednika ni dobil absolutne večine elektoralnih glasov, je naloga senata, da z večino glasov izbere podpredsednika izmed onih dveh kandidatov za podpredsedništvo, ki sta dobila največ glasov. Pri glasovanju ima vsak senator po en glas. Ustava ne postavl kega roka za to izvolitev.

Ako poslanska zbornica of Representatives) ne bi stanu izvoliti predsednika pisanem roku, novoizvolje predsednik postane pre ravno kot v slučaju preds ve smrti ali drugega ust onesposobljenja.

Kakor se vidi, so ustv konstitucije računali z vse gočnostmi. Predviden je e čaj, da ne bi ni poslanska ca izbrala predsednika, n podpredsednika. Stvar je povsem mogoča. Dne 4. stopi v službo novoizvolje slanska zbornica, kakor t voizvoljena tretjina sena Prav mogoče je, da je kom ja strank v kongresu taka prepreči izvolitev predsed poslanski zbornici in podp nika v senatu, dokler ne n novi kongres. Prišlo bi to 4. marca, ko prejšnji pred konča svojo službo, a ni predsednika, ki bi stopil n govo mesto, niti novega po sednika, ki bi avtomatično predsednik. Kaj tedaj? V slučaju sedanji državni tajn stane takoj predsednik, ni pravilno izvoljenega pr nika. Ako on ne more ali no pridejo na vrsto drugi član bineta v določenem redu — pogojem seveda, da imajo k kacijo za predsednika, t. j. vsaj 35 let stari, tukaj roje žavljani in vsaj 14 let nast v Združenih državah. Ako zgodi, državni tajnik oziroma gi član kabineta ostane pre nik Združenih držav tako dokler senat na gori napisa čin ne izbere podpredsednik avtomatično postane predse Kajti poslanska zbornica je kem slučaju zamudila svoj r izvolitev predsednika.

Že dvakrat se je zgodilo, kongres izbral predsednika i najuspešnejših kandidatov. vič se je to dogodilo l. 180 sta Jefferson in Burr dobila ravno toliko elektoralnih gl potem l. 1824, ko so štirje k datje dobili elektoralne gla in je "House" izbral Adams predsednika. — F. L. I. S.

RAD BI IZVEDEL

za mojega brata John Mele i bratranca Gregor Mele, ki se hajate nekje v državi Penns niji. Kdor bi kaj vedel o pr ali drugem, prosim, da mi to roči. Ako bosta pa ona dva s ta oglas čitala, naj se nemud javita na moj naslov: Ma Mele, 1425 E. 53rd Street, Cl land, Ohio. (A

KNJIGE

Književne Matice S.N.P.J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Žele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred $1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena $2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena $1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena $1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenezije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge naturne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena $1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.